

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

LOETSE 2023

**SESOTHO PUO YA LAPENG – PAMPIRI YA 3
TATAISO YA HO TSHWAYA**

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****Dintlha tsa tataiso ya meqoqo****1.1 Ke ne ke nahana hore ke a tseba.**

Moqoqong ona mohlahlobuwa o lokela ho re qoqela ka ho hlaka, mme a bolele se ileng sa etsahala ha a tla re o ne a nahana hore o a tseba.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a qolle ketsahalo e le nngwe e ileng ya mo etsahalla.
- Mohlahlobuwa a ka bua kamoo a ileng a kena tsietsing kateng, o phonyohile jwang le hore o ithutileng.

[50]**1.2 Dikotsi tse bakwang ke batshwaruwa ba thobang ditjhankaneng setjhabeng le sepoleseng.**

Moqoqong ona mohlahlobuwa o lokela ho hlalosa mathata a bakwang ke batshwaruwa ba thobang ditjhankaneng.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa o lokela ho hlahisa mathata a bakwang ke batshwaruwa ba thobang ditjhankaneng setjhabeng esita le mapoleseng.
- Mohlahlobuwa a hlalose seo mmuso o lokelang ho se etsa ho tshireletsa setjhaba.

[50]**1.3 Pula ke mahlopha a senya.**

Moqoqong ona mohlahlobuwa o hlahisa mahlakore o mabedi a taba, mme o a tshehetsa ka dintlha tse lekanang.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a ka qoqa ka molemo wa pula.
- A boele hape a hlahise bobele bo bakwang ke pula.
- Mohlahlobuwa a hlahise ntlhakemo ya hae mabapi le pula.

[50]

1.4 Ditsha tsohle tsa thuto e phahameng Afrika Borwa di lokela ho nehelana ka thuto e sa lefelloweng. Dumellana kapa o hanane le mohopolo ona.

Moqoqong ona mohlalobuwa o kgetha lehlakore la hae, mme a le tshehetse ka dintlha tse utlwahalang.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a ka hlalosa bohlokwa ba thuto e sa lefelloweng ditsheng tse phahameng tsa thuto.
- Ya hananang a hlalose mathata a ka bakwang ke thuto e sa lefelloweng. A ka bua ka dintho tse ka etswang ke baithuti ditsheng tse phahameng ka lebaka la thuto e sa lefelloweng.

[50]

1.5 Kotsi e bakilweng ke dikgohola motseng wa heso.

- Moqoqong ona mohlalobuwa o lokela ho re hlalose tsa kotsi e etsahetseng ka lebaka la dikgohola motseng wa habo le metseng e mabapi.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a ka qoqa kapa ho hlalosa kotsi e etsahetseng motseng wa habo le metseng e mabapi ka lebaka la dikgohola jk ho wa ha matlo, ho wa ha marokgo, ho senyeha ha ditsela jj.
- Mohlahlobuwa a ka hlalosa ka dithuso tseo ba di fumaneng.

[50]

1.6 Setshwantsho sa 1.6.1, 1.6.2 le sa 1.6.3:

- Moqoqong ona mohlalobuwa o boha setshwantsho, mme o iqapela sehlooho ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang maikutlong a hae.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo a o fumanang ka setshwantsho.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO (Tshekatsheko ya sehlooho) tlhophiso ya mehopollo le dintlha, kelohlolo ka baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo MATSHWAO A 30	28–30	22–24	16–18	10–12	4–6
	- Nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopollo e bontsha boqhetseke, e phephetsa monahano mme ke e sutsitseng; - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	- Nehelano e ralehileng hantle haholo; - Mehopollo e tsamaellana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa mme e na le bopaki ba mehopollo e sutsitseng; - e hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	- Nehelano ke e kgotsofatsang ditlhoheho - Mehopollo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang - e hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	- Nehelano e momahane mona le mane - Mehopollo ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang - Ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	- Nehelano e tswile lekoteng ho hang - Mehopollo ke e sa tsepamang e dubakaneng - Ha e utlwahale mme dintlha di a phetakakwa - Ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo
	25–27	19–21	13–15	7–8	0–3
	- Nehelano e tswileng matsoho le ha e haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang - Mehopollo ke e sutsitseng mme e bontsha boqhetseke; - e hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	- Nehelano e radilweng hantle - Mehopollo ke e loketseng mme e thahasellisang - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	- Nehelano e a kgotsofatsa le ha e sa hlaka mona le mane - Mehopollo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; ho na le tlhophiso le momahano e itseng ho kenyeditswe le selelekela, mmele le qetelo.	- Nehelano boholo e tswile lekoteng - Mehopollo ha e a momahana ka tshwanelo mme e a lahlehisa - Nehelano ha e na bopaki ba tlhophiso le momahano	- Boitekha ha bo yo ba ho arabela sehlooho - Mehopollo e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane
Makgetha a ho lekanyetsa PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/ tshusumetso le maemo, kgetho ya mantswa, tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 15	14–15	11–12	8–9	5–6	0–3
	- Sehalo, rejisetara, setaele le, tlotlontswe di loketse sepheo ka tsela e babatsehang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshepo ka tsela e tsotsehang - o sebedisitse ehale se matla mme se susumetsang ka tsela e ikgethang - o batla o hloka dipoho tsa puo le tsa mopeleto - o radilwe ka bokgoni bo tsotsehang	- Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitse sehale se loketseng ka nako tsohle; - boholo ba mosebetsi ha o na dipoho tsa tshebediso ya puo le mopeleto - o radilwe hantle ka tshwanelo	- Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo - puo ya bonono ke e loketseng mme e sebedisitse ka tshwanelo - O radilwe ka tsela e mahareng feela	- Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo; - sehale mmoho le moelelo o hlalishwang ke tema ke tse sa lokelang; - ho sebedisitse tlotlontswe ya motheo feela	- Puo e sebedisitsewang ha se e utlwisisehang; - sehale, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshebediso ya tlotlontswe e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang
	13	10	7	4	
	- Tshebediso ya puo ke e nepahetseng mme e susumetsang sehale sa tema - e batla e hloka dipoho tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe ka bokgoni bo tsotsehang	- Tshebediso ya puo ke e sefutho mme e loketseng maemo - sehale ke se matla mme se loketseng - ho na le dipoho tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe hantle	- Tshebediso ya puo ke e kgotsofatsang le ha ho na le ho sa tsamaellane mona le mane - kakaretso sehale ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haellang	- Puo ke ya motheo feela mme e sebedisitse ka tsela e haellang - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako - tlotlontswe e haella haholo feela	
SEBOPEHO Makgetha a tema: Popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang MATSHWAO A 5	5	4	3	2	0–1
	- Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang - katoloso ya dintlha ke e ikgethang - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	- Dintlha ke tse loketseng mme tse hodisang sehlooho - momahano e bopilweng ke e supang bokgoni - dipolelo le diratswana di loketse nehelano mme di fapafapanngwa ka tshwanelo	- Dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng - moqoqo o ntse o hlalisha moelelo	- Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang - dipolelo le diratswana di na le dipoho - Moqoqo o a utlwisiseha le ha o le dipoho	- Dintlha tsa bohlokwa di a haella - dipolelo le diratswana tse hlalishwang ke tse fosahetseng - moqoqo ha o na moelelo o lebelletsweng
MATSHWAO	40–50	30–39	20–29	10–19	0–9

KAROLO YA A: MOQOQO**MATSHWAO A SEBEDISWANG HO BONTSHA DIPHOSO HA HO TSHWAUWA MOQOQO****SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:****SEKALA SA HO TSHWAYA MOQOQO****MATSHWAO: 50**

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo / dikgutsufatso
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	5	Seb =
Matshwao ohle	50	

Ditaelo ho motshwai:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG feela karolong ya A.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kgatong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kgatong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwai ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehelle lentswe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka hodima lentswe/polelo ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe le/e siilweng pakeng tsa mantswe a mang;
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha/ho arola diratswana

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SETSWALLE/ SETLWAEDI

Sebopeho:

- Aterese e nngwe, ya mongodi, mme e ngolwa e qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
- Aterese e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo, ntle le ha ho sebedisitswe aterese ya lebokoso la poso.
- Aterese ya moamohedi ha e hlahiswe mofuteng ona wa lengolo;
- Ka mora mohla ho tloha mola, ebe ho tla tumedisiso; yona e ngolwa ka letsohong le letshehadi, haufi le moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha ho ngolwe letshwao la puo ka mora tumedisiso;
- Seratswana sa selelekela se lokela ho ba sekgutshwane, mme se omele ditaba kapa se totobatse sepheo sa lengolo;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba tharo kapa ho feta, mme mona ke moo ya ngolang a nontshang taba tsa hae tse mabapi le sehlooho sa lengolo;
- Qetelo ya lengolo ke e kgutshwane ka tlwaelo, mme e phethela ditaba;
- Lengolong la setlwaedi ha ho hlokehe hore o ngole fane ya hao.

Dikahare tse ka lebellwang:

Mohlalobuwa o ngola lengolo leo ho lona a hlalolang mabaka a tla mo sitisa ho tswellela moketjaneng oo a menngweng ho ona.

[25]

2.2 TSA BOPHELO BA MOFU

Ena ke tokomane eo ho yona ho ngolwang ditaba tse amanang le mofu.

Matshwao a ikgethang a sebopeho sa tema ena:

- Mofu ke mang, wa ha mang;
- Tlhaho ya hae: Sebaka moo a hlahetseng teng, letsatsi la tswalo le selemo;
- Tsa kgolo ya mofu; dithuto, mosebetsi, lenyalo, jj;
- Tsa lefu la hae: letsatsi le mokgwa oo a hlokaletseng ka wona;
- Mabalalo: bao a ba siyang;
- Theneketso ya seboko sa hae.

[25]

2.3 PUISANO

Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng pakeng tsa batho ba babedi.

Sebopeliso

- Puisano e ngolwa e le ho puo ya mmui, empa matshwao a di-a- bulwa di a kwalwa (“ ”) ha a sebediswe.
- Lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le latelwe ke letshwao la kgutlopedi (:)
- Polelo e nngwe le e nngwe e lokela ho ba karabelo ya polelo e sa tswa buuwa.
- Sehlo le puo di itshetlehe kamanong ya dibui, le ho sehlooho sa ditaba.
- Ho tlole mola dipakeng tsa sebui ka seng bakeng sa makgethe.
- Ho ngolwe polelo ya selelekela e hlalose na ho buisana bomang, ka eng.

Dikahare tse ka lebellwang:

- Mohlahlobuwa a ka ngola puisano e dipakeng tsa motjha ya dilemolemo a sa sebetse, empa a na le mangolo a thuto, mme a buisane le motjha ya kwetliseditsweng mosebetsi wa matsoho mme jwale o a itshebetsa.

[25]

2.4 ATIKELE E YANG KORANTENG

Ena ke tokomane ya dikgokahano e yang koranteng.

Sebopeliso

- Atikele e ba le sehlooho se matla se bileng se hohelang mahlo;
- Lebitso la moqolotsi wa ditaba le sebaka seo atikele e ngoletsweng ho sona di ngolwa ka hodima seratswana sa pele;
- E arolwa ka dikholomo tse bopilweng ka diratswana tse kgutshwanyane;
- Le ha mohlahlobuwa a sa ngola atikele ka tsela ya dikholomo a se fuwe kotlo;
- Ditaba di hlahiswe ka tsela ya phiramiti.

Dikahare tse ka lebellwang:

- Mohlahlobuwa a hlokomedise setjhaba mabapi le boqhekanyetsi bo etswang ke ditsotsi metjhining e ntshang tjelete, mme a hlalose mehato eo ba ka e sebedisang ho itshireletsa.

[25]

2.5 LENGOLO LA SEMMUSO

Sebopeho

- Aterese di pedi. Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba letsohong le letona, e nto latelwa ke letsatsi, kgwedi le selemo;
- Aterese ya ya ngollwang e ngolwa ka letsohong le letshehadi. E qala ka maemo a tshebetso a ya ngollwang ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo.
- Tlasa aterese ho ngolwa tumediso (Monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana), le dikgutsufatso di amohelehile (Mong/Mof)
- Tlasa tumediso ho ngolwa mola wa sehlooho – o totobatsang sepheo sa lengolo leo.
- Kamora mola wa sehlooho ho ngolwa seratswana sa selelekela seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Qetelo ke ya semmuso, mme e ngolwa e le “Ka botshepehi, Ka boikokobetso”jj;
- Ya ngolang o lokela ho saena pele, a nto ngola lebitso la hae ka botlalo ka tlase.

Dikahare tse ka lebellwang:

- Mohlahlobuwa a ngolle Lefapha la Thuto, mme a le lebohe mabapi le ho putsa baithuti le matitjhare a sebeditseng hantle dithutong tsa makgaolakgang mafelong a selemo.

[25]

2.6 RAPOROTO

Sebopeho:

Dihloohwana tse ka sebediswang ho ngola raporoto e ka ba tse latelang:

- Motho kapa batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona, Sehlooho sa raporoto.
- Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona (ho phethoha ha bese mme ya ntsha baithuti kotsi)
- Motho ya ngolang raporoto.
- Mohla le sekenetjhara.

Dikahare tse ka lebellwang:

- Mohlahlobuwa a hlahise le ho hlalosa dintlha tsohle ka botlalo ka seo a se boneng mabapi le ho phethoha ha bese e ntshitseng baithuti kotsi.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B (25 x 2): 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO Tshekatsheko ya sehlooho le mehopolu Tlhophiso ya mehopolu Kelohlolo ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo MATSHWAO A 15	13–15 - Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopolu e matla e butswitseng - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme dintlha di tshhehetsa sehlooho - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng - Dintlha tsohle di tshhehetsa sehlooho mme di hlalositse ka botebo - Sebopeho ke se nepahetseng	10–12 - Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme dintlha di tshhehetsa sehlooho - Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	7–9 - Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgera ho itseng - Mehopolu le dikahare di na le momahano e amohelehang - Ke dintlha tse itseng feela tse tshhehetsang sehlooho - Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng	4–6 - Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema - Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgera - Mehopolu le dikahare ha se ka mehla di momahaneng - Sehlooho se tshhehetswa ke dintlha tse itseng feela - Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	0–3 - Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo - Mehopolu le dikahare ha di na momahano - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhehetsang sehlooho - Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlhwaelo ya tshhebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 10	9–10 - Sehalo, rejistara, setaele, le tlotlontswa di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Tshebedisano ya puo e nepahetse e bile e bopelile hantle - Nehelano ha e na diphoso	7–8 - Sehalo, rejistara setaele, le tlotlontswa di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Ka kakaretso tshhebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopelile hantle - Tshebediso ya tlotlontswa e ntle haholo - Nehelano boholo ha e na diphoso	5–6 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshhebediso ya puo - Tshebediso ya tlotlontswa ke e lekaneng - Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	3–4 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlotlontswa - Moelelo o nyotobetse	0–2 - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e tletse diphoso e dubakane - Tlotlontswa ha e dumellane le maemo - Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

**KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE
 SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
 SEKALA SA HO TSHWAYA DITEMA TSA KGOKAHANO
 MATSHWAO: [25]**

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moraio ke Sebopoho Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	DMS =
	10	PST =
Matshwao ohle	25	

Ditaelo ho motshwai:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho tse PEDI karolong ena.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopoho ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwai ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentse kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka thoko ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantse a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantse a arotsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (Orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotsweng letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng / e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentse kapa karolwana ya lentse le / e siilweng pakeng tsa mantse a mang.
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha.